AUTOR:	Mgr. Hana Strádalová	ZNAČKA:	VY_32_INOVACE_12_0SZ_09
OBOR STUDIA:	Gastronomie Služby cestovního ruchu Management v gastronomii	ROČNÍK:	1., 2., 3.
PŘEDMĚT:	Společenskovědní základ Komunikace ve službách Společenskovědní seminář	VYTVOŘENO:	duben 2014
TEMATICKÝ OKRUH:	Vybrané otázky z teoretické a aplikované psychologie		
NÁZEV:	**Psychické procesy II – Vyšší poznávací procesy**		
ANOTACE, METODICKÝ POKYN:	Výukový materiál je vytvořen pro žáky 1. a 2. ročníku oboru Služby cestovního ruchu a Gastronomie pro předmět Komunikace ve službách, lze jej také využít v Základech společenských věd v 1. ročníku pro již uvedené obory a ve Společenskovědním semináři oboru Management v gastronomii. Soubor obsahuje výkladový materiál k tématu **Psychické procesy II – Vyšší poznávací procesy**, který je zpřístupněn žákům formou e learningu. Žák získá přehled o pojmech představy, fantazie, myšlení, řeč atp. Seznámí se s obsahem pojmu myšlenkové operace a vlastnostmi myšlení. Žák se pod svým uživatelským jménem a heslem přihlásí do výukového prostředí http:/moodle.ssss.cz. Pod názvem příslušného předmětu a tematického okruhu vyhledá nabídku kurzů. Zadaný kurz obsahuje výkladový materiál, jež má žák prostudovat. Obsah a jednoduché zpracování náročného tématu odpovídá možnostem a předpokladům žáků. Kurz obsahuje také krátký kontrolní test, který prověří, zda žák výukový materiál prostudoval. Kurz (výukový materiál a kontrolní test) nenahrazuje v plné míře prezenční výuku a zjišťování vědomostí a znalostí. Spuštění testu řídí vyučující. Ten nastaví pravidla, za kterých je možné test absolvovat (prostředí, čas, četnost opakování, hodnocení).		
ODKAZY A CITACE:	BEDRNOVÁ, Eva; PAUKNEROVÁ, Daniela. *Psychologie prodeje pro střední odborná učiliště*. Praha: FORTUNA, 1995, ISBN 80-7168-195-4. BENDL, Stanislav. *Maturita ze společenských věd*. Olomouc: Nakladatelství Ivan Skřivan ml., 1997, ISBN 80-902261-1-6. HELUS, Zdeněk. *Psychologie pro SŠ*. Praha: FORTUNA, 1995, ISBN 80-7168-245-4. ČÁP, Jan; MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Praha: PORTÁL, 2001, ISBN 978-80-7478-463-X.		

Psychické procesy II – Vyšší poznávací procesy

Představy

Jsou to názorné obrazy předmětu a jevu, které v daném okamžiku nevnímáme, vznikají bez přímého působení reality.

Představy dělíme na:

- *paměťové* (rekonstrukce minulých zkušeností),
- *fantazijní* (nové obrazy toho, co jsme nevnímali bezprostředně),
- *anticipační* (denní snění, směřují do budoucnosti, jsou spojeny s předpokládanou činností).

- **Fantazie**

Je tvůrčí psychický děj, kdy ***skládáme poznatky*** a informace, které jsme získali a které jsme si vybavili ***do nových obrazů*** (představa = znovunabytý vjem, vjem = kopie).
Rozlišujeme fantazii:

a) ***bezděčnou*** (sny ve spánku, snění v bdělém stavu),
b) ***úmyslnou*** (s cílem něco vytvořit),
   - *rekonstrukční* (doplňujeme skutečnost někdy i nevhodnými prvky),
   - *tvůrčí* (vytváříme obrazy, které dosud neexistovaly).

- **Denní snění**

Probíhá v bdělém stavu. Rozlišujeme:

a) ***mobilizační působení*** denního snění (prožívání nesplnitelných přání, únik z konfliktních situací, relaxace a duševní hygiena);
b) ***záporné působení*** denního snění (zveličováním nepříjemných situací se snižuje následná aktivita a odvaha řešit konflikt, prázdné a od života odtržené „blouznění snílků“).

- **Sny ve spánku**

Druh fantazijních představ, které nemají přímý původ v reálné skutečnosti, jsou projevem neúmyslné fantazie.

Jak vznikají? Okrsky mozkové kůry se z různých příčin (únava, silné denní zážitky) zcela neutlumí a zážitky, které zanechaly stopy v mozkových buňkách, se promítají do vědomí (myšlení zůstává utlumené).

*Sny nemůžeme posuzovat z hlediska logiky a morálky. Sen se objevuje v obou spánkových **fázích REM** i **NREM, které se cyklicky opakují.*** REM fáze (spánek s rychlými pohyby očí) znovuobnovuje psychické procesy (myšlení, uvažování, rozhodování, představování), které jsou unaveny bdělým stavem. Konsoliduje a zpevňuje nejen paměť, ale i ostatní poznávací schopnosti. NREM fáze (spánek bez rychlých pohybů očí) je fyzicky regenerující, vytváří optimální podmínky pro syntézu základních proteinů.

- **Halucinace**

Představy, které vznikají při nenormálním (patologickém) stavu organismu (horečka, drogy, alkohol) nebo jsou průvodním jevem duševní choroby. Jsou tak živé, že je subjektivně považujeme za reálné vjemy.

Myšlení

Oblast toho, o čem přemýšlíme, je širší, než oblast toho, co vnímáme. Všechny vlastnosti předmětů nelze poznávat jen smyslovými orgány, ale dají se poznat pouze zprostředkovaně. ***Myšlení je tedy zobecněné a zprostředkované poznání. Poznatek vzniká prostřednictvím symbolu, kterým je skutečnost nahrazena.*** Člověk se odpoutá od konkrétních předmětů, jevů a skutečností a vystihne jejich obecné a podstatné vlastnosti a vyjádří skutečnost v abstraktní formě. Pomocí myšlení chápeme zákonitou souvislost.
Podstatou myšlení je vykonávání určitých myšlenkových postupů, které nazýváme myšlenkovými operacemi.

Myšlenkové operace:

- ***analýza*** - myšlenkové rozčlenění celku na části, vydělování jednotlivých stránek skutečnosti;
- ***syntéza*** - myšlenkové sjednocování a spojování vyčleněných částí, vlastností nebo vztahů; *analýza a syntéza se vzájemně podmiňují*, prolínají a spojují; probíhají současně – rozebíráme stroj na součástky, ale jednotlivé součástky dáváme do souvislosti, a tak lépe pochopíme jejich podstatu a funkci;
- ***srovnání*** - zjišťování podobností nebo rozdílností mezi více předměty a jevy;
- ***abstrakce*** - vyčleňujeme obecné a podstatné vlastnosti předmětu a jevu; nezajímají nás vlastnosti nepodstatné nebo specifické;
- ***zobecňování*** - myšlenkové spojování společných vlastností jednotlivých předmětů a jevů do určité skupiny (jablko - plod stromu, můžeme ho jíst - je to ovoce); určování společných zákonitostí;
- ***indukce*** - myšlenkové vyvozování obecného tvrzení z jednotlivých případů (železo, měď, … vedou elektřinu, jsou elektricky vodivé => všechny kovy jsou vodivé);
- ***dedukce*** - opak indukce, aplikace obecného poznatku na konkrétní případ;
- ***analogie*** - vyvozování poznatku o nějakém předmětu a jevu na základě jeho podobnosti s jinými předměty nebo jevy.

Druhy myšlení:

a) *konkrétní* (názorné) – praktická činnost,
b) *abstraktní* (pojmové) – teoretické (vědecké) činnosti.

Vlastnosti myšlení:

- ***kritičnost*** – promyslet a zvážit obsah pojmů (pro a proti), posoudit, zda zvolený způsob řešení je vhodný;
- ***pružnost*** – při neúčinném řešení nebo změně podmínek hledat nový způsob;
- ***šíře*** – možnost vidět více možných řešení a důsledky, které z nich vyplývají;
- ***rychlost*** – schopnost pohotově vybrat ze zásoby paměťového systému údaje, které nám umožní logicky myslet.

Řeč

Je nástrojem a projevem myšlení a formou dorozumívání. Je to soustava znaků (nebo symbolického chování), jejímž cílem je něco sdělit. Je produktem lidské kultury a prošla historickým vývojem od systému signálů, přes primitivní zvukové výrazy až po artikulovanou řeč. Vytváří se v procesu sociálního učení nápodobou.

Rozlišujeme řeč a jazyk:

- ***řeč*** je nástroj myšlení a forma dorozumívání,
- ***jazyk*** je prostředek dorozumívání a nástroj řeči.

U člověka může vzniknout řeč jen tehdy, jestliže si osvojí určitý jazyk (český, německý, …) a dodržuje gramatická pravidla.

Druhy řeči:

- ***vnitřní řeč*** „pro sebe“, s její pomocí formulujeme myšlenky, navenek se tato řeč projevuje slovem, nebo výjimečně písemně - „přemýšlení nahlas“;
- ***vnější řeč*** - vyjadřujeme své myšlenky a obsah prožívání navenek, má zvukovou a psanou podobu.

Úloha 1
Správně
Bodů 1 / 1
Úloha s vlaječkou
Upravit úlohu

Pavlína vzpomínala na to, jak se včera pohádala se svou kamarádkou, protože přišla pozdě na schůzku. Představovala si, jak by jejich setkání probíhal
Její představa byla:

Vyberte jednu z nabízených možností:
- a. fantazijní
- b. anticipační
- c. paměťová ✓

Úloha 2
Správně
Bodů 1 / 1
Úloha s vlaječkou
Upravit úlohu

Okrsky mozkové kůry se z různých příčin zcela neutlumí a zážitky se promítají do vědomí, přičemž myšlení zůstává utlumené.
V uvedeném textu jde o:

Vyberte jednu z nabízených možností:
- a. halucinace
- b. sny ve spánku ✓
- c. denní snění

Úloha 3
Správně
Bodů 1 / 1
Úloha s vlaječkou
Upravit úlohu

Proces zobecněného a zprostředkovaného poznání, kdy poznatek vzniká prostřednictvím symbolu, kterým je skutečnost nahrazena, se nazývá:

Odpověď: myšlení

Úloha 4
Správně
Bodů 1 / 1
Úloha s vlaječkou
Upravit úlohu

Myšlenkovou operaci, kdy spojujeme společné vlastnosti jednotlivých předmětů a jevů do určité skupiny a určujeme společné zákonitosti, nazýváme:

Vyberte jednu z nabízených možností:
- a. srovnávání
- b. zobecňování ✓
- c. abstrahování

Úloha 5
Správně
Bodů 1 / 1
Úloha s vlaječkou
Upravit úlohu

K uvedeným druhům myšlení vyberte odpovídající činnosti.

abstraktní myšlení	teoretické činnosti ✓
konkrétní myšlení	praktické činnosti ✓

Úloha 6
Správně
Bodů 1 / 1
Úloha s vlaječkou
Upravit úlohu

Kterou vlastnost myšlení máme na mysli, když hovoříme o schopnosti pohotově vybrat z paměti údaje, které nám umožní logicky myslet?

Vyberte jednu z nabízených možností:
- a. pružnost myšlení
- b. rychlost myšlení ✓
- c. šíři myšlení